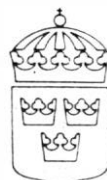

Motion till riksdagen

1988/89:Fi605

av Gunnar Björk m.fl. (c)

Program för sparande och decentraliserat ägande

Mot.
1988/89
Fi605-608

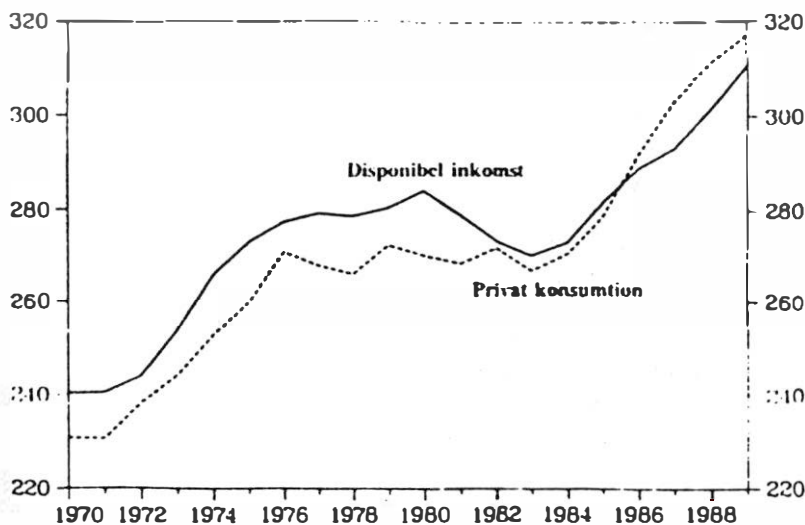
Sparandets utveckling

Den privata konsumtionen utvecklades under sjuttioalet i stort sett parallellt med den disponibla inkomsten och med en ganska stabil sparkvot på 4-6 %. I början på åttioalet sjönk sparkvoten med i storleksordningen 4 %. 1986 och 1987 skedde en kraftig konsumtionsökning – sannolikt i första hand på grund av avregleringen av kreditmarknaden – som till betydande del lånefinansierades. Resultatet blev en negativ sparkvot 1987 på -3,3 %.

Prel. Nationalbudget 88/89

Diagram 7:2 Disponibel inkomst och privat konsumtion.

Miljarder kr., 1980 års priser

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

Finansiellt sparande i olika sektorer. (Miljarder kr., löpande priser.) Prel. Nationalbudget tabell 1:5.

Tabell 1:5 Finansiellt sparande

	1986	1987	1988	1989	1990	
					Alt. 1	Alt. 2
Offentlig sektor	- 6,0	24,8	34,1	29,3	27,8	32,6
Hushåll	0,2	- 13,1	- 15,3	- 11,1	- 15,6	- 14,8
Företag	6,4	- 18,4	- 29,2	- 32,3	- 30,5	- 36,6
Bytesbalans	0,6	- 6,7	- 10,4	- 14,1	- 18,3	- 18,8

Källor: Statistiska centralbyrån, riksbanken, konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

Anm.: Exkl. engångsskatten på försäkringsbolagen 1987.

Som synes är det finansiella sparandet i företagen lågt till följd av investeringsverksamhet. Detta sparande kompenseras inte av det positiva sparandet i offentlig sektor och den finansiella sektorn. Vi måste låna utomlands och får därför ett bytesbalansunderskott. Det finansiella hushållsparandet är negativt. Det är att notera att en hushållssparkvot på 5 % (dvs. att hushållen sparade fem procent av sin disponibla inkomst) skulle ge ett överskott i bytesbalansen.

Sparandets betydelse för ekonomin

Sparandet i ekonomin är i princip en minskad konsumtion i dag för en ökad konsumtion i framtiden. Sparade medel används för uppbyggande av infrastruktur, näringsliv och bostäder för att kunna ge en högre produktion i framtiden att använda till privat eller offentlig konsumtion.

När sparandet är lågt stiger priset på pengar, dvs. räntan. Detta höjer lönsamhetskraven för investeringar i det privata näringslivet. En investering måste ge en riskpremie för att anses lönsam i förhållande till investeringar med låg risk som t.ex. statsobligationer. Följden av för lågt sparande blir därmed att färre investeringar blir gjorda, tillväxten sjunker, arbetslösheten ökar, det framtida konsumtionsutrymmet minskar. För att kunna bygga ut kapitalstocken vilket är förutsättningen för varaktig tillväxt krävs med andra ord ett sparande. En kapitaltillväxt i industrin är oftast delvis lånefinansierad och ger därför ett relativt stort negativt finansiellt sparande i denna sektor. Ett positivt sparande i andra sektorer i ekonomin måste kompensera för detta. Hushållssektorn och den offentliga sektorn är huvudalternativen. Vilken sektor man föredrar att sparandet skall ske i är en ideologisk fråga.

Enskilt sparande bättre än kollektivt sparande

Långtidsutredningen anger som målsättning att förbättra den konsoliderade offentliga sektorns sparande. Detta sparande anser man är nödvändigt för att finansiera investeringar i industrin. Sparandet i den offentliga sektorn är traditionellt mycket viktigt i Sverige. Den socialdemokratiska strategin har under en längre period i hög grad varit att flytta sparandet från den privata till

den offentliga sektorn med tydlig avsikt att få en större politisk kontroll över investeringarna:

- Den offentliga sektorn har i ett längre perspektiv kraftigt byggts ut. Investeringar i bostäder och service har i hög grad skötts inom den offentliga sektorn.
- Socialförsäkringssystemet – pensionerna, arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen m.fl. har flyttats över i statlig regi.
- Investeringar i näringslivet har genom löntagarfonder, AP-fonder, investeringsfonder, investeringsbank och förnyelsefonder i allt större grad styrts av samhället.
- Ytterligare delar av pensionssparandet har förts över i offentlig regi genom engångsskatten.

Det finns dock, enligt vår mening, i ett längre tidsperspektiv inte något egenvärde i ett sparande genom statliga budgetöverskott, ej heller i ett sparande i socialförsäkringssystemet.

Ett högt hushållssparande däremot är ett alternativ som fyller flera syften.

För det första ger det hushållen ekonomisk trygghet att ha en stor finansiell buffert.

För det andra ger ett sparande i egen bostad, aktier, vinstandelsfonder och i eget företag en positiv makt- och ägandespridning i samhället.

För det tredje har de skatter som ligger till grund för det offentliga sparandet en snedvridande effekt på samhällsekonomin. Ett offentligt sparande kräver ett högre skattetryck.

För det fjärde innebär ett lågt sparande i hushållssektorn definitionsmässigt en högre konsumtion och därmed en större risk för överhettning med en ökad inflation som följd. En hög konsumtion ger inte minst en negativ press nedåt på bytesbalansen då den privata konsumtionen har ett högt importinnehåll.

Centern anser därför att sparande i ekonomin i första hand skall ske i hushållssektorn.

Decentralistisk sparpolitik

Centern anser att det är hög tid att bryta utvecklingen med offentlig och privat ägarkoncentration och föra en politik som decentraliserar ägandet till enskilda. Detta bör ske genom ett ökat hushållssparande.

Vad som krävs för att öka hushållssparandet är en kraftig markering från samhällets sida och genomförande av en rad konkreta åtgärder för att öka lönsamheten för sparande. Centern föreslår att ett program för ökat sparande och decentraliserat ägande skall tas fram. Målsättningen för det totala finansiella sparandet bör sättas högt. Det bör genomsnittligt uppgå till en procent av BNP årligen. Detta för att kunna nettoamortera statsskulden. Överskottet skall i huvudsak genereras i hushållssektorn. Målsättningen för hushållssparandet bör vara att på sikt få en sparkvot för hushållen på 10 %.

Inflationsbekämpning

Den viktigaste åtgärden för att stimulera sparandet är att föra en ekonomisk politik som begränsar inflationen. Avkastningen på det finansiella sparandet får inte urholkas genom återkommande negativa realräntor. En politik för hållbar och varaktig tillväxt som ger höjda reallöner kombinerat med en rättvis fördelning är också en förutsättning för att sparandet skall öka.

Vidare måste det råda stabila villkor för sparandet. Ekonomiska aktörer i företag och i hushåll är tämligen vana vid att beräkna risker i form av variation i avkastning vid aktiesparande m.m. Att lägga in ett ytterligare osäkerhetsmoment genom politiska beslut som skedde vid engångsskatten på pensionssparande minskar intresset för sparandet.

Skattereformen

En av de stora orsakerna till det låga finansiella sparandet under 1970- och 1980-talen har varit den låga reala avkastningen efter skatt. Sänkta skatter, som begränsar avdragens värde, vilket gynnar sparande och missgynnar lånekonsumtion måste bli resultatet av den stora skattereform som nu diskuteras. Lägre marginalskatter en i huvudsak lika beskattning av arbets- och kapitalinkomster samt över tiden stabila skatteregler och en fördelningspolitiskt rättvis finansiering av skattereformen utgör enligt vår bedömning en viktig grund för ett ökat hushållssparande.

Lägerränta

Räntan måste pressas ned ytterligare. I dag är räntenivån i omvärlden lägre (eurodollarmarknaden) än i Sverige. Genom en stram finanspolitik, försäljning av statlig egendom samt avskaffad valutareglering kan räntan i Sverige pressas ned. Detta skulle gynna industriinvesteringar.

Sparandet i personliga investeringskonton som föreslås gynna speciellt yngre personer. För att stimulera sparandet i övriga grupper bör sparavdraget höjas och indexeras för att undvika en urholkning. Sparavdraget bör ej utgå till dem som utnyttjar privata investeringskontot. Höjningen bör samordnas med införandet av personliga investeringskonton.

Spardelegationen

Vi har tidigare kritiserat uppläggningsen av Spardelegationens verksamhet. Skälet var bl.a. de oklara rollerna mellan banker, bankinspektion och spardelegationens verksamhet. Likaså sker forskning i dessa frågor på handelshögskolan.

Under förutsättning att rollfördelningen bättre kan klargöras och att spardelegationen klart skiljs från departementets löpande verksamhet, samt att delegationsstyrelsen får ett avgörande inflytande på delegationens utåtriktade verksamhet gör vi bedömningen att delegationens verksamhet kan medföra en positiv spareffekt.

Stimulera aktiesparande

Mot. 1988/89
Fi605

Hushållsägandet av aktier har minskat kraftigt under 70-talet med anledning av de oförmånliga skattereglerna. I början på 50-talet var 70 % av börsaktierna ägda av hushållen. I dag är siffran nere i omkring 20 %. Det institutionella ägandet har i motsvarande mån ökat. Det är idag svårt för fysiska personer att förvalta en aktieportfölj effektivt. Skatten på hushållens aktieäggande bör minska och skatten på det institutionella ägandet öka i motsvarande mån.

I en situation där de stora institutionella placeringarna får en allt mer dominerande roll på börsen är det viktigt att skapa balans genom att stimulera det enskilda aktiesparandet. Det är ett sätt att sprida ägandet och motverka koncentration. Aktiebeskattningen måste ges en sådan utformning att sparandet i hög utsträckning får en sådan inriktning att sparkapitalet står till förfogande för produktiva investeringar i näringslivet.

Ett utmärkt system för att sprida ägande av aktier är de vinstandelsfonder som byggts upp på många svenska företag. Våren 1987 beslöt en riksdagsmajoritet av socialdemokrater och kommunister att belägga dem med socialavgifter. Detta ansåg vi vara felaktigt. De system som skapats på många företag är vida att föredra framför det starkt centraliserade system för vinstdelning som löntagarfonderna innebär.

Löntagarfonderna motverkar strävandet mot maktspridning och bör därför avskaffas. Vi har i en trepartimotion föreslagit att fondmedlen bl.a. skall användas för att stimulera till aktiesparande inom allemanssparandet.

Staten äger många företag som med fördel kan drivas i privat regi. Centern har vid ett antal tillfällen föreslagit försäljning av vissa delar av dessa genom emittering av folkaktier för att sprida aktieägandet. Emissionen av aktier i Procordia och UV-shipping är exempel som visar det stora intresse som finns för detta bland allmänheten.

Stimulera bostadssparande

Ägande av den egna bostaden är en viktig ägandespridningsreform. Det är också samhällsekonomiskt riktigt att eftersträva ett ökat samband mellan ägande och brukande av bostaden. Underhållet har visat sig bli billigare och bättre. Vi anser att en genomgripande bostadsägarreform bör genomföras under 90-talet, för att åstadkomma en ökande ägarspridning i boendet. Målsättningen med denna reform skall vara att öka möjligheterna för den som så önskar att äga sin bostad. Detta kan bl.a. ske genom att omvandla delar av allmännyttans bostäder till bostadsrätter. Personliga investeringskonton blir en lämplig sparform för ett genomförande av en sådan reform (se nedan).

Stimulera långsiktigt banksparande

Avkastning på banksparandet har under den största delen av 1970- och 1980-talen varit negativ efter skatt. Införandet av allemanssparandet har sannolikt inte gett något ökat nettosparande, utan endast medfört en överflyttning från annat banksparande. Insatser behövs för att göra målspara-

rande verkligt attraktivt. Centern vill därför införa personliga investeringskonton.

Centern beslutade på sin riksstämma i Borås 1988 om följande riktlinjer för personliga investeringskonton.

- Personliga investeringskonton införs för långsiktigt målsparande.
- Insättningarna maximeras till ett halvt basbelopp per år (f.n. ca 14 000 kr.) och undantas från beskattning.
- Avkastningen görs skattefri.
- Uttag utan skattekonsekvenser får endast göras till investeringar i permanentbostad eller i eget företag.
- Beskattningen sker när tillgången avyttras.
- Vid uttag till annan användning sker beskattning omedelbart.

Ett system med personliga investeringskonton kommer att aktivt bidra till ett ökat enskilt sparande i bank. Det bidrar också till ett ökat intresse för att starta eget företag samt att äga sin egen bostad. Detta målsparande riktar sig framförallt till yngre människor. Systemet kan också användas för pensions-sparande.

Detta sparsystem skulle till skillnad från allemanssparandet ge ett system för långsiktigt sparande. Personliga investeringskonton kan vara ett komplement till institutionaliserade pensionssparandet. Systemet kan också fylla ett behov för dem som vill trappa ned på arbetstiden tidigare än vid 65 års ålder.

Systemet skulle också kunna bidra till en sundare aktiemarknad med fler aktörer och en större andel aktier ägda av enskilda och färre via institutioner. Tillgångarna på det personliga investeringskontot skall inte gå att belåna. Detta tillsammans med långsiktigheten i sparandet minimerar risken för skattearbitrage.

Slutligen kan det personliga investeringskontot kraftigt stimulera hushålls-sparandet och därmed minska konsumtionstillväxten.

Ett införande av personliga investeringskonton kräver väl genomtänkta tekniska lösningar. De slutliga reglerna bör utformas av en utredning om stimulans av hushållssparande.

Stimulera sparandet i eget företag

I en speciell motion utvecklas vår syn på småföretagsbeskattningen. Bl.a. föreslås minskade arbetsgivaravgifter och slopad förmögenhetsskatt på arbetande kapital.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning om införande av personliga investeringskonton,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett samlat program för hushållssparande och decentraliserat ägande.

Stockholm den 25 januari 1989

Mot. 1988/89
Fi605

Gunnar Björk (c)

Görel Thurdin (c)

Gunilla André (c)

Martin Olsson (c)

Ivar Franzén (c)

Rolf Kenneryd (c)

Håkan Hansson (c)